

**Polski
Instytut
Ekonomiczny**

Dualizm polskiego rynku pracy w dobie pandemii COVID19

Debata ekspercka 28 września 2020 r.

Dualizm rynku pracy – co przez to rozumieć?

3

Segmentacja rynku pracy polega na tym, że składa się on z **części z różnymi jakościowo rodzajami zatrudnienia**, zaś dostęp do dobrych segmentów pracy jest ograniczony w tym sensie, że nie wszyscy, którzy chcą pracować w tych segmentach, mogą być tam zatrudnieni.

Dualny rynek pracy w Europie charakteryzuje się współistnieniem dwóch rodzajów umów w danym kraju:

- (i) **stałe umowy na czas nieokreślony** z szerokim zakresem składek i świadczeń socjalnych i ustawodawstwem chroniącym pracowników;
- (ii) **tymczasowe umowy krótkoterminowe**, często z niższymi składkami i brakiem świadczeń oraz z prostymi zasadami rozwiązania umowy z pracownikiem.

Źródło: Gatti R., Goraus K., and Morgandi, M (2014). *Balancing Flexibility and Worker Protection. Understanding Labor Market Duality in Poland*. The World Bank, Washington DC.

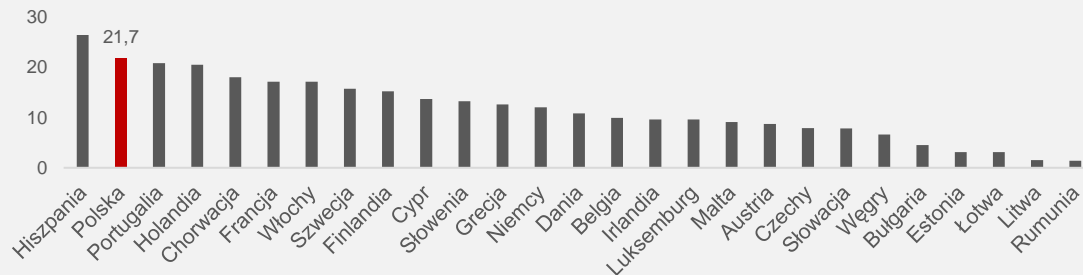
Umowy czasowe są w Polsce bardzo rozpowszechnione

Udział zatrudnienia czasowego w Polsce jest drugi najwyższy w UE.

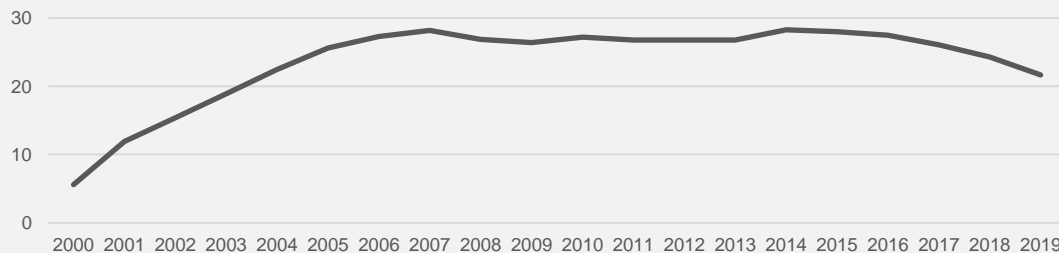
Lata 2001-2007 to okres szybkiego wzrostu udziału zatrudnienia czasowego w Polsce.

Od 2015 roku udział zatrudnienia czasowego w Polsce systematycznie maleje. Podobnie wynika to z ograniczeń prawnych dla stosowania umów czasowych oraz dobrej sytuacji na rynku pracy.

Odsetek pracowników zatrudnionych na umowach czasowych (2019 r.)

Udział zatrudnienia czasowego w Polsce w XXI wieku

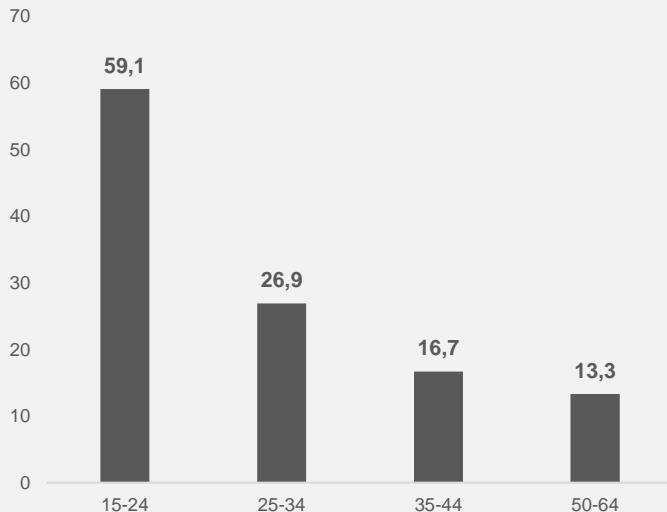

Umowy czasowe dotyczą przede wszystkim osób młodych

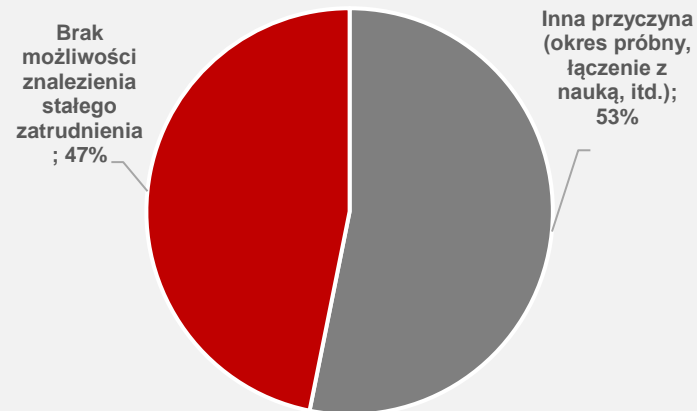
Udział zatrudnienia czasowego jest tym wyższy, im młodsza grupa wieku. **W grupie wieku 15-24 prawie 60 proc. osób pracuje na umowach czasowych.**

Mniej więcej połowa osób pracujących na umowach czasowych deklaruje, że chciałaby pracować na stałej umowie, ale nie potrafi takiego zatrudnienia znaleźć.

Udział zatrudnienia czasowego w grupach wieku

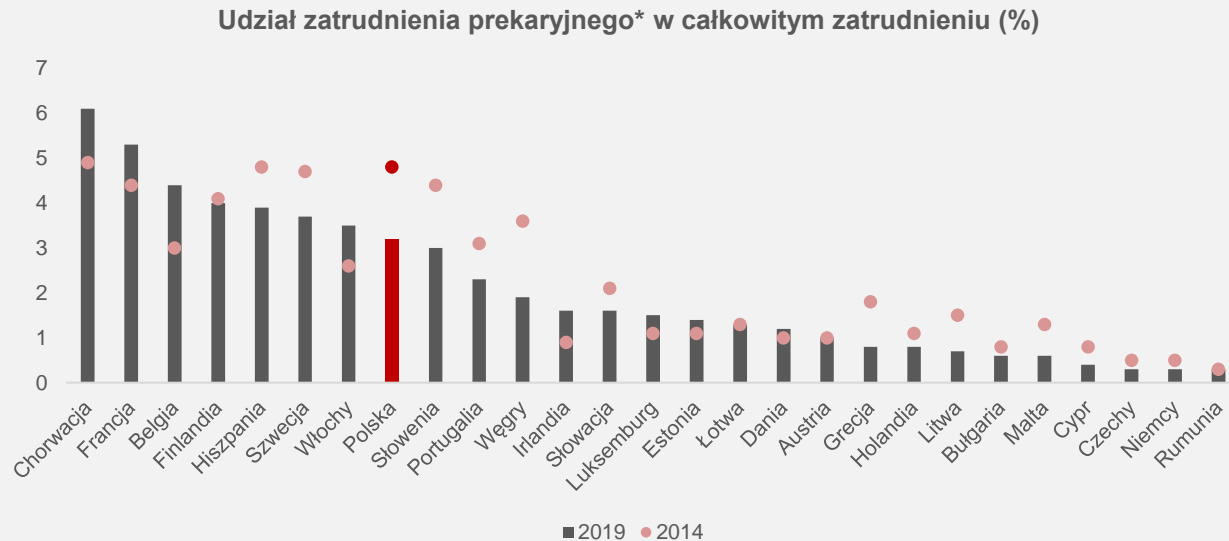
Deklaracje dotyczące przyczyn zatrudnienia czasowego

Udział zatrudnienia „prekaryjnego” w Polsce jest wysoki

Ponad 3 proc. pracowników w Polsce pracuje **na podstawie umowy krótszej niż 3-miesięczna**.

Odsetek ten znacząco spadł jednak w ostatnich 5 latach – jeszcze w 2014 roku wynosił około 5 proc. i był drugi najwyższy w UE.

* Udział osób pracujących na podstawie umowy krótszej niż 3-miesięczna.

Badania naukowe wskazują na negatywne skutki umów czasowych

- **Pułapka czasowości** – osoby zatrudnione na umowach czasowych rzadko przechodzą do stałego zatrudnienia oraz są dużo bardziej narażone na ryzyko bezrobocia (Kiersztyn, 2014, 2020);
- **Niższe inwestycje w pracowników** – firmy rzadziej i mniej inwestują w pracowników zatrudnionych na umowach czasowych (Lewandowski, Góra, Lis, 2017)
- **Dyskryminacja płacowa** – osoby zatrudnione na umowach czasowych zarabiają mniej niż ich odpowiednicy na umowach stałych; częściej dotyka ich ubóstwo (Gatti, Goraus, Morgandi, 2014; Lewandowski i Kamińska, 2014);
- **Gorsze standardy pracy** – osoby zatrudnione na umowach czasowych są bardziej narażone na fizyczne i psychiczne obciążenie pracą; częściej także wyrabiają nadgodziny i pracują w nocami i/lub w weekendy; są mniej zadowolone z pracy (Lewandowski, Góra, Lis, 2017);
- **Wstrzymywanie planów prokreacyjnych** – kobiety rozpoczynające pracę w oparciu o umowę czasową częściej odkładają decyzję o narodzinach pierwszego dziecka (Teisseyre, 2012; Auer i Danzer, 2015;).

Umowy cywilnoprawne to specyficzna forma umów czasowych

	Umowa o pracę	Umowa zlecenia
Ubezpieczenie emerytalne	TAK	Tylko od części wynagrodzenia
Ubezpieczenie chorobowe	TAK	Dobrowolne
Płatny urlop	TAK	NIE
Okres wypowiedzenia	TAK	NIE
Wymagane uzasadnienie wypowiedzenia umowy	TAK	NIE
Odprawa	TAK	NIE

Rozpoczęcie kariery od um. cywilnopr. ma długofalowe konsekwencje

9

Osoby, które po zakończeniu edukacji zaczynają pracę od umowy cywilnoprawnej, mają **mniej niż 50 proc. szans, że po 3 latach będą pracowały na umowie o pracę.**

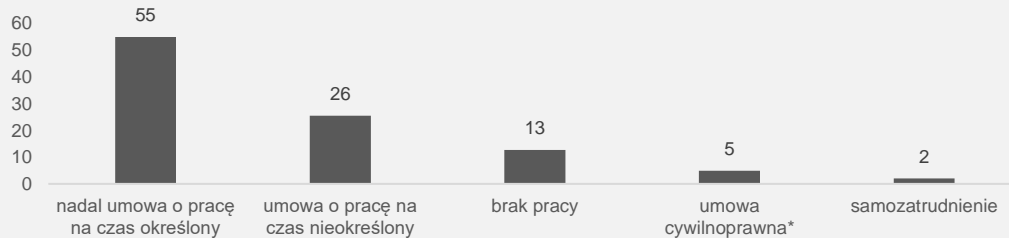
Najczęściej takie osoby nadal pracują na umowie o pracę lub wpadają w bezrobocie.

Umowa o pracę na czas określony jest znacznie lepszym punktem startowym do kariery.

Forma zatrudnienia po 3 latach od zakończenia edukacji jeśli pierwsze zatrudnienie było na umowie cywilnoprawnej (%)

Forma zatrudnienia po 3 latach od zakończenia edukacji jeśli pierwsze zatrudnienie było na umowie o pracę na czas określony (%)

>1 mln osób rozlicza się z PIT wyłącznie z um. cywilnoprawnej

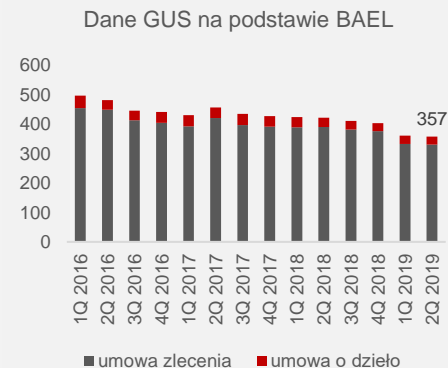
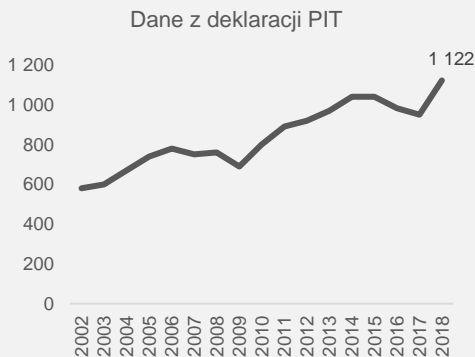
10

Dane dotyczące liczby osób pracujących na podstawie umów cywilnoprawnych w Polsce nie są spójne.

1,1 mln podatników rozlicza się z PIT wyłącznie na podstawie umowy cywilnoprawnej.

Podobna jest liczba osób ubezpieczonych w ZUS. Z kolei badanie GUS pokazuje ok. 3-krotnie niższą liczbę umów cywilnoprawnych. Pytanie w badaniu GUS dotyczy jednak wyłącznie aktywności w badanym tygodniu.

Liczba osób pracujących na podstawie umów cywilnoprawnych w Polsce (tys.):

Wpływ koronakryzysu i lockdownu na rynek pracy

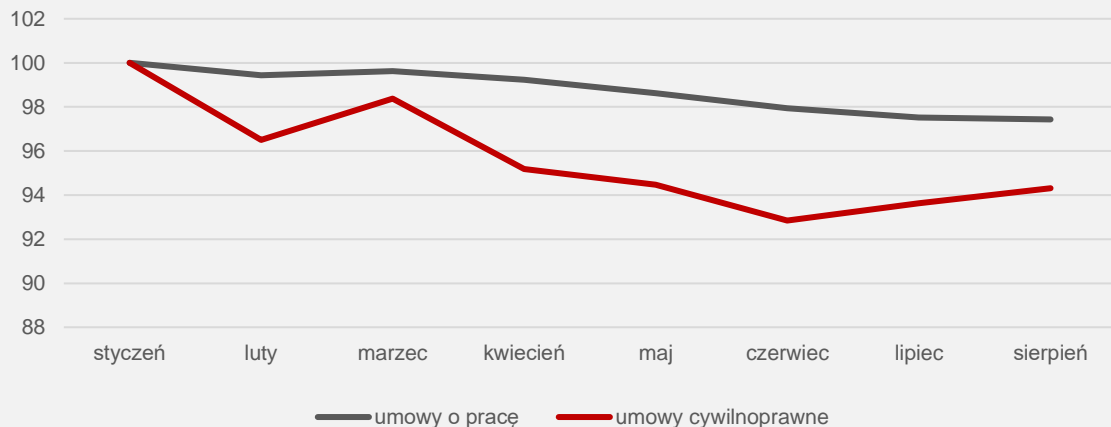
Spadek zatrudnienia w segmencie um. cywilnop. jest relatywnie duży

12

W I połowie 2020 roku liczba ubezpieczonych w ZUS z tytułu um. cywilnoprawnej spadła o 6-7 proc. **To dużo głębszy spadek niż w przypadku umów o pracę.**

Prawdopodobnie wpływ na to ma fakt, że zakończenie zatrudnienia na podstawie um. cywilnoprawnej jest dużo łatwiejsze niż w przypadku umów o pracę.

Zmiana liczby ubezpieczonych w ZUS w zależności od formy zatrudnienia w 2020 roku (styczeń = 100)

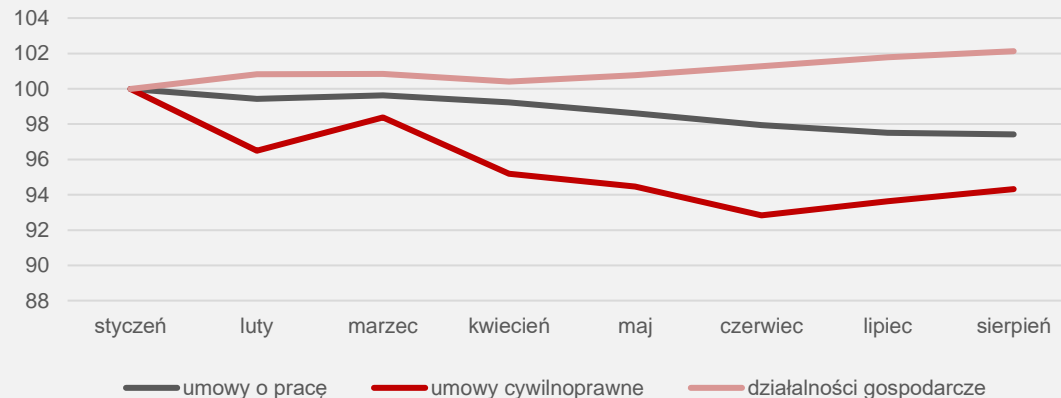

Być może część osób jest wypychana na samozatrudnienie

13

Jednocześnie ze spadkiem l. osób ubezpieczonych z tytułu umów o pracę i cywilnoprawnych, **wzrosła l. osób ubezpieczonych z tytułu działalności gosp.** To może sugerować przepływ osób do fikcyjnego samozatrudnienia.

Zmiana liczby ubezpieczonych w zależności od formy zatrudnienia w 2020 roku (styczeń = 100)

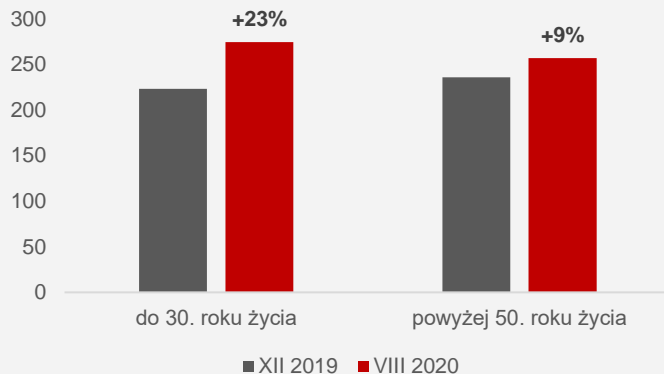

Kryzys najbardziej uderzył w młodych pracowników

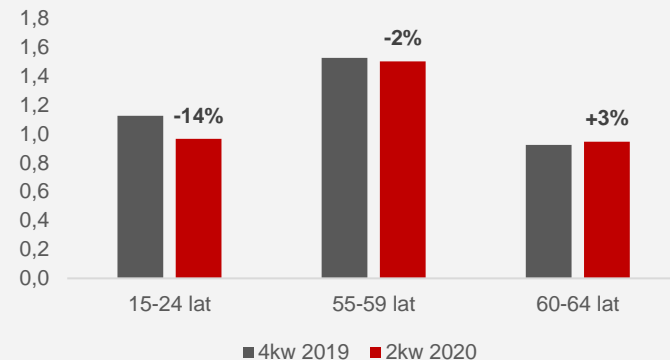
Liczba bezrobotnych wieku do 30 lat wzrosła o 23 proc. (51,3 tys. osób) – **to wyraźnie bardziej niż w innych grupach wieku.**

Spadek w zatrudnieniu młodych jest kilkakrotnie głębszy niż wzrost bezrobocia – część osób młodych stała się **bierna zawodowo.**

Bezrobotni zarejestrowani (tys. osób)

Zatrudnienie w wybranych grupach wieku – (mln osób)

Podsumowanie

- Polski rynek pracy dzieli się na kilka (co najmniej dwie) znaczących liczbowo części, w których warunki zatrudnienia są całkowicie różne.
- Elastyczny rynek pracy nie jest równoważony przez wsparcie socjalne dla osób tracących zatrudnienie.
- Opisywany problem dotyczy zwłaszcza osób młodych. Kryzys wywołany pandemią COVID-19 może wychować „koronapokolenie”, które będzie odczuwało skutki obecnej sytuacji na rynku pracy przez całą karierę zawodową.
- Główną przyczyną segmentacji polskiego rynku pracy wydają się być różnice w opodatkowaniu i oskładkowaniu różnych form zatrudnienia.

Dziękuję za uwagę

KONTAKT

Jakub Sawulski

E: jakub.Sawulski@pie.net.pl

**Polski
Instytut
Ekonomiczny**